

El Caucas vist per Rússia – Rússia vista pel Caucas

Escrit per Stanislav Dmitrievskii

Dimarts, 26 de gener de 2010 17:59 - Última actualització Diumenge, 31 de gener de 2010 19:29

Com veu la societat russa el Caucas Nord i la gent que hi viu, i com ha anat canviant aquesta relació en els diferents períodes de la història? Respondre a aquesta pregunta en només l'espai destinat a un article és una tasca impossible, ja que es tracta d'un tema que requereix una recerca rigorosa tant a nivell històric, cultural com social, i, a més a més, ha de venir precedida d'una etapa d'identificació i sistematització de les fonts. Ens limitarem a algunes consideracions que, per a mi, ara, resulten evidents, però que són susceptibles de ser modificades i, fins i tot, rebatudes.

És important partir de la premissa que mentre que la percepció que hi ha de Rússia i els russos en el subconscient col·lectiu dels pobles del Caucas Nord va experimentar un procés de desmitificació, la percepció que la societat russa té dels pobles del Caucas Nord és la mateixa que hi ha hagut sempre i segueix basant-se, en gran mesura, en el mite. Evidentment, el «mite caucàsic» ha anat evolucionant en les diferents etapes històriques, però mai ha deixat de ser això, un mite.

Darrerament, va passar per la nostra oficina un conegut que venia de Moscou per passar les vacances de Nadal. Sabedor que jo, des de fa molts anys, viatjo a Txetxènia, em va preguntar: «I sents com els txetxens t'odien pel sol fet de ser rus? Has sentit aquest impuls que tenen de matar-nos?». Li vaig contestar que no havia experimentat res de tot això en els 15 anys que feia que hi treballava; tot el contrari, li vaig explicar com, el gener de 1995, a la ciutat assetjada de Grozni, els combatents txetxens em van protegir de la bala d'un franc tirador rus. Després vaig preguntar al nostre convidat quants txetxens havia conegut personalment. «Cap ni un», em va respondre.

Aquesta història explica no tant el contingut del «mite caucàsic» (els exemples poden ser uns altres) com les raons de la seva permanència. Quan preval la idea que un poble influeix sensiblement en el futur del teu país, però, al mateix temps no hi ha cap tipus de relació directa amb la seva gent, els mites desplacen la realitat i n'ocupen el lloc. I en quin context proliferen els mites? Doncs, precisament, en el conflicte armat, on l'habitual la dimonització del contrari és alentida per la propaganda de l'estat.

A Rússia, ja a l'escola, sabem que al món hi ha moltes ètnies diferents sense tenir-ne una imatge clara de com són. Polinesis, nepalesos, irlandesos, samaritans... crec que nou de cada deu russos arronsaria les espatlles davant la pregunta de quins són els «trets nacionals» d'aquests grups. Però quan es tracta dels txetxens, ningú s'hi pensa gaire, malgrat que nou de cada deu dels enquestats han tingut el mateix nombre de contactes amb els txetxens que amb

El Caucas vist per Rússia – Rússia vista pel Caucas

Escrit per Stanislav Dmitrievskii

Dimarts, 26 de gener de 2010 17:59 - Última actualització Diumenge, 31 de gener de 2010 19:29

els aborígens de l'Amazònia. I encara més: com menys contacte, més convençuts i categòrics són en les respostes.

A partir del segle XVII, el Caucas Nord va tenir un paper molt destacat en el destí de l'Estat rus. De fet, el mateix que va tenir Rússia en el destí del Caucas Nord. La colonització de la regió es va prolongar al llarg de més d'un segle i mig de guerra ininterrompuda entre les tropes russes i els pobles caucàsics, alguns dels quals (com els ubikh) van acabar desapareixent. Fins i tot després de la victòria de Rússia (1859), una darrere l'altra, les sublevacions en massa van fer estremir Txetxènia i Daguestan fins a la caiguda de l'Imperi, el 1917. La reacció a la repressió del poder soviètic es va traduir també en una sèrie d'intervencions armades i d'un moviment partisà permanent (sobretot a Txetxènia). Ni tan sols la deportació en massa ordenada per Stalin el 1944 de tots els txetxens i ingúixos va aconseguir extingir els focus d'oposició a les muntanyes. Després d'un període de tranquil·litat relativa entre 1950 i 1980, va esclatar un nou conflicte en la frontera del nou mil·lenni, un conflicte que encara continua. És evident que una història com aquesta havia de promoure les fòbies ètniques en tots dos bàndols.

La premissa de la qual partia es pot confirmar amb l'exemple de Txetxènia: els txetxens són l'ètnia del Caucas Nord més nombrosa i també la més «problemàtica» per a l'Estat rus. Per altra banda, això que acabem de dir es pot aplicar en major o menor mesura a altres pobles del Caucas Nord.

Txetxènia ocupa una superfície molt petita: uns 100 km d'est a oest, i 150 km, de sud a est. Si ho comparem amb el territori que ocupa Rússia, és un puntet diminut en el mapa. Malgrat totes les guerres, el nombre de russos que han establert relacions personals amb txetxens és molt petit, i si excloquem de la llista aquells que només s'hi van adreçar a través del punt de mira de la seva arma, la xifra és gairebé inexistent. En condicions com aquestes, en la consciència social dels russos, el lloc que hauria d'ocupar el txetxè «real» és ocupat pel txetxè «imaginat», tal com el va modelar, en primer lloc, la propaganda imperial, després la propaganda estalinista i, posteriorment, la propaganda «democràtica»: un individu salvatge, inculte, sanguinari i mercenari. Això anava a contracorrent de la literatura russa clàssica de Lèrmontov i Tolstoi. Aquests dos escriptors van participar a la guerra del Caucas i van descriure en les seves obres els txetxens tal com eren en realitat. És a dir: tots diferents. Però en l'imaginari de la majoria de russos va quedar gravat només el fragment de la «Cançó de bressol» de Lèrmontov que el poeta va posar en boca de la mare cosaca: «El txetxè malvat s'arrossega fins a la ribera, esmola el punyal».

Pel que fa als txetxens, el procés es va desenvolupar totalment a la inversa. Cap a la segona meitat del segle XIX, pràcticament tots els habitants locals van poder establir contacte, a

El Caucas vist per Rússia – Rússia vista pel Caucas

Escrit per Stanislav Dmitrievskii

Dimarts, 26 de gener de 2010 17:59 - Última actualització Diumenge, 31 de gener de 2010 19:29

Txetxènia, amb els russos (els russos reals, no els imaginats). I a partir de la segona meitat dels anys cinquanta, la integració dels txetxens en la cultura russa (i en la seva variant soviètica) va anar en augment. El procés es va materialitzar a través de les escoles i els centres universitaris, en el servei militar a l'exèrcit soviètic, en els contactes personals amb els russos que vivien a la República, durant els desplaçaments de desenes de milers d'homes txetxens per fer treballs de temporada a la Rússia profunda...

Com a resultat de tot això, a principi dels anys noranta es va accentuar la desproporció en els següents aspectes:

- pràcticament tots els txetxens mantenien contactes personals amb russos, però, contràriament, pocs russos (excepte els que vivien a Txetxènia) s'adreçaven als txetxens.
- pràcticament tots els txetxens (l'única excepció a aquesta regla podríem trobar-la en alguns llogarrets allunyats de les muntanyes) parlaven bé el rus, i, sovint, fins i tot, el parlàvem sense accent. Al contrari, pràcticament cap rus (ni tan sols aquells que van viure a Txetxènia) parlava la llengua txetxena.
- tots els txetxens van estudiar història i cultura russes a l'escola. Al contrari, pràcticament cap rus (a excepció dels especialistes) ha estudiat cultura i història txetxenes.
- la majoria de txetxens han estat a Rússia, mentre que la xifra de russos que han estat a Txetxènia o hi han viscut de forma permanent és molt petita en comparació amb la població de parla russa que té el país.

Actualment, els txetxens coneixen millor els russos que els russos, els txetxens. Per això, la imatge que té la majoria de txetxens de com són els russos és força real, mentre que la majoria de russos ha mitificat els txetxens fins a tal punt que gairebé els ha convertit en caricatures.

Tanmateix, la situació immediata pot experimentar un canvi radical. El caos prebèl·lic i el conflicte armat han foragitat de la República txetxena pràcticament tota la població de parla russa. A Txetxènia hi viu una generació de joves que no saben rus i que s'adrecen als russos només amb una arma automàtica. Per tant, la imatge que uns i altres es projecten pot arribar, una vegada més, deformada, tant cap a una banda com cap a l'altra.

Stanislav Dmitrievskii, especial per a la *Lliga dels Drets dels Pobles*